

ΟΜΙΛΙΑ
ΤΟΥ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ
ΚΩΣΤΑ ΣΗΜΙΤΗ

ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ
ΤΗΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ,
ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΗ ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ
ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Αθήνα, 23 Ιουνίου 1998

Έχουν περάσει δύο χρόνια από το θάνατο του Ανδρέα Παπανδρέου.

Για μας που ζήσαμε κοντά του και μοιραστήκαμε κοινές ανησυχίες, κοινούς αγώνες για την αποκατάσταση και εδραίωση της δημοκρατίας για την προώθηση της εθνικής ανεξαρτησίας, της λαϊκής κυριαρχίας και της κοινωνικής απελευθέρωσης, οι μέρες μνήμης είναι και μέρες αποτίμησης ενός σημαντικού έργου.

Του έργου ενός μεγάλου πολιτικού άντρα που ένωσε τις δυνάμεις της Αλλαγής και της Προόδου δίνοντας τους κυβερνητικό προσανατολισμό, μεταβάλλοντας την αβεβαιότητα για τις δυνατότητες της Αριστεράς σε ελπίδα και σιγουριά.

Ενός πολιτικού που πέτυχε για πρώτη φορά στην Ελλάδα να δημιουργήσει ένα ισχυρό σοσιαλιστικό κόμμα με πλατεία λαϊκή απήχηση.

Ενός πολιτικού που σηματοδότησε το άνοιγμα μιας νέας ιστορικής περιόδου.

Ο δημιουργός του ΠΑ.ΣΟ.Κ. ήταν χαρισματικός ηγέτης, διανοητής των μεγάλων οριζόντων, άνθρωπος που έδωσε μορφή σε οράματα του λαού, που μετέπλασε σε λόγο και πολιτική προοπτική τις ανησυχίες, τις ευαισθησίες και τα αιτήματα της προοδευτικής παράταξης. Αυτή η διαπίστωση όμως δεν αρκεί. Το κρίσιμο ερώτημα σε κάθε αναδρομή στο παρελθόν είναι αν και σε ποιο μέτρο ο πολιτικός με τη παρουσία, με τη δράση του συνέβαλε τα όσα συνέβησαν να μην είναι μόνο αποτέλεσμα των απρόσωπων δυνάμεων της ιστορίας, των νομοτελειών του συστήματος. Αν συνέβαλε, αυτό που απλά λέμε μοίρα του τόπου, να μην ήταν μοίρα του τόπου αλλά έργο του, δημιούργημά του. Αν συγκαθόρισε με τις ενέργειες του το κοινωνικό γίγνεσθαι. Η απάντηση, πιστεύω, για τον Ανδρέα Παπανδρέου μπορεί να είναι πολύ σύντομη. Ο Ανδρέας Παπανδρέου ήταν δημιουργός και

πρωταγωνιστής ιστορίας. Ο Ανδρέας Παπανδρέου έδειξε ότι η ιστορία δεν είναι υποτελής σε απρόσωπες και ανεπηρέαστες από τον άνθρωπο δυνάμεις αλλά είναι και δημιουργία του ατόμου. Έδειξε ότι η μοιρολατρία, η αποδοχή, η συμμόρφωση δεν χρειάζεται ούτε πρέπει να είναι ο κανόνας της ζωής μας. Αυτό είναι και το μεγάλο δίδαγμά του σε όλους εμάς.

Η Ελλάδα που θελήσαμε ν' αλλάξουμε ο Ανδρέας Παπανδρέου και όλοι εμείς που συμπορευτήκαμε μαζί του, ήταν μια χώρα που είχε βγει από τη σκοτεινή περίοδο της χούντας. Μια χώρα που είχε περάσει από διαδοχικές περιόδους, σκοταδισμού, αυταρχισμού, εσωτερικού σπαραγμού και μαρασμού. Χάρη στον Ανδρέα Παπανδρέου και το ΠΑ.ΣΟ.Κ. η πολιτική έπαψε να είναι υπόθεση ολίγων και εκλεκτών. Έγινε υπόθεση όλων των Ελλήνων. Και μ' αυτό το τρόπο γνωρίσαμε το τελευταίο τέταρτο του αιώνα μια πρωτόγνωρη για τη χώρα σταθερότητα. Τα

πραξικοπήματα, οι αποστασίες, οι εσωτερικοί σπαραγμοί, η αβεβαιότητα για τη λειτουργία των θεσμών είναι απώτερο παρελθόν.

Μια πρώτη σημαντική αλλαγή της πολιτικής που διαμόρφωσε ο Ανδρέας Παπανδρέου ήταν η επαναδιατύπωση των σχέσεων Ελλάδας με τις χώρες εκείνες που μέχρι το τέλος της δικτατορίας είχαν παρέμβει στο εσωτερικό της χώρας.

Το σύνθημα «Η Ελλάδα ανήκει στους Έλληνες» έγινε το σύνθημα για την ανάκτηση της εθνικής υπερηφάνειας, για την απεξάρτηση από τα ξένα κέντρα.

Το αίτημα για εθνική ανεξαρτησία που ήταν πρώτο στη σειρά μεταξύ των βασικών στοιχείων του προγραμματικού λόγου του ΠΑ.ΣΟ.Κ. αποτελούσε τον κύριο άξονα της εξωτερικής πολιτικής του Ανδρέα Παπανδρέου. Εκτιμούσε ότι η εξαρτώμενη οικονομική

ανάπτυξη δεν σημαίνει οπωσδήποτε και εξαρτώμενη πολιτική στις εξωτερικές σχέσεις. Υπάρχουν περιθώρια ελευθερίας και θα πρέπει να αξιοποιηθούν και αξιοποιήθηκαν.

Ξεκινώντας από τη βασική σκέψη ότι η Ελλάδα είναι μια χώρα που ανήκει ταυτόχρονα στην Ευρώπη, τα Βαλκάνια και τη Μεσόγειο πρωταρχικό μέλημα της κυβέρνησης του ΠΑ.ΣΟ.Κ. ήταν η διαμόρφωση μιας ανεξάρτητης, πολυδιάστατης εξωτερικής πολιτικής που θα συμβάλει στην ύφεση και την παγκόσμια ειρήνη.

Έτσι στη δύσκολη περίοδο του διπολισμού η λέξη εθνική ανεξαρτησία έδωσε το στίγμα μιας πολιτικής με ανοιχτούς ορίζοντες προς όλες τις ηπείρους.

Η θέση της χώρας στη Βορειοατλαντική Συμμαχία και την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα αναβαθμίστηκε. Ο Ανδρέας Παπανδρέου έδωσε μέσα στην ΕΟΚ τον

αγώνα για να καταστεί η Ευρωπαϊκή Κοινότητα ένα υπερεθνικό σύνολο όπου οι φτωχές και οι πλούσιες χώρες θα συγκλίνουν προς ένα γενικό υψηλότερο βιοτικό επίπεδο.

Στα Βαλκάνια με σειρά από επαφές και πρωτοβουλίες δημιούργησε τις προϋποθέσεις ειρηνικής και δημιουργικής συνεργασίας.

Προώθησε την έννοια των αδέσμευτων χωρών μέσα από την «πρωτοβουλία των έξι» (Ελλάδα, Μεξικό, Αργεντινή, Τανζανία, Σουηδία και Ινδία) για την προάσπιση της ειρήνης σε ολόκληρη την ανθρωπότητα.

Η δεύτερη μεγάλη αλλαγή που προχώρησε ο Ανδρέας Παπανδρέου με το ΠΑ.ΣΟ.Κ. ήταν η μετεξέλιξη του ελληνικού κράτους σ' ένα κράτος ίσως ευκαιριών για όλους τους πολίτες, ανεξάρτητα από ιδεολογικές απόψεις και αρχές.

Αφουγκραστήκαμε μαζί με τον Ανδρέα Παπανδρέου τα μηνύματα των καιρών και τις ευαισθησίες της μεταπολιτευτικής Ελλάδας και οδηγήσαμε στο προσκήνιο τα κοινωνικά στρώματα που είχαν καταδικαστεί σε μακροχρόνιο αποκλεισμό, ιδιαίτερα μετά την τραγωδία του εμφύλιου και την εθνική αιμορραγία της μετανάστευσης.

Οι στόχοι της της Εθνικής ανεξαρτησίας, της λαϊκής κυριαρχίας και κοινωνικής δικαιοσύνης, λειτούργησαν σαν όραμα για τους αποκλεισμένους έως τότε από τα δρώμενα Έλληνες πολίτες που ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμα.

«Είμαστε Κυβέρνηση όλων των Ελλήνων» επανέλαβε πολλές φορές ο Ανδρέας Παπανδρέου, τονίζοντας ότι οι διαφορετικές πολιτικές πεποιθήσεις και κομματικές προτιμήσεις είναι όχι μόνο αποδεκτές αλλά και αναγκαίες για τη λειτουργία του πολυκομματικού δημοκρατικού πολιτεύματος.

«Θα προχωρήσουμε άμεσα σε όλες τις νομοθετικές ρυθμίσεις που θα στοχεύουν στην εθνική συμφιλίωση και ομοψυχία» ήταν η δέσμευση που ανέλαβε. Η εθνική αντίσταση αναγνωρίστηκε και οι πολιτικοί πρόσφυγες μπόρεσαν να επιστρέψουν στη χώρα. Οι αποκλεισμοί και οι διακρίσεις σε πολίτες δύο κατηγοριών με ή χωρίς πιστοποιητικά νομιμοφροσύνης έπαψαν οριστικά.

Ο Ανδρέας Παπανδρέου προώθησε σημαντικό θεσμικό έργο που διεύρυνε τη δημοκρατία στην Ελλάδα. Το συνδικαλιστικό κίνημα μπόρεσε να αναπτυχθεί ελεύθερα, νέα κοινωνικά κινήματα εμφανίστηκαν. Η αντεργατική και αντισυνδικαλιστική νομοθεσία καταργήθηκε και δημιουργήθηκαν νέοι θεσμοί στο χώρο της εργασίας. Για πρώτη φορά οι νέοι και οι γυναίκες αισθάνθηκαν ότι παίζουν ρόλο στη σύγχρονη Ελλάδα.

Οι κυβερνητικές ευθύνες το 1981, μας έφεραν όλους αντιμέτωπους με τις σκληρές απαιτήσεις του κυβερνητικού έργου και την πρόκληση να κάνουμε το όραμα πραγματικότητα. Μας έφεραν αντιμέτωπους με τις δυνάμεις της αδράνειας και του κατεστημένου. Σ' αυτή τη συγκυρία, με Πρωθυπουργό τον Ανδρέα Παπανδρέου μπορέσαμε ξεπερνώντας πολλές δυσκολίες, να πραγματοποιήσουμε τις βασικές τομές που άλλαξαν τη φυσιογνωμία της Ελλάδας.

Και τα αποτελέσματα είναι απτά.

Συμφιλίωση και ισονομία, ελευθερία στην ενημέρωση, σύγχρονο κράτος πρόνοιας, εθνικό σύστημα υγείας, εκδημοκρατισμός του εκπαιδευτικού συστήματος με ενίσχυση της δημόσιας παιδείας, εκδημοκρατισμός του συνδικαλιστικού κινήματος, αποκέντρωση, περιφερειακή ανάπτυξη, ξαναζωντάνεμα της υπαίθρου.

Όλα αυτά ήταν βαθιές ανάσες ελευθερίας, δημοκρατίας, δικαιοσύνης για τη χώρα.

Έχουν περάσει πάνω από δεκαεπτά χρόνια από τότε που ο Ανδρέας Παπανδρέου ανέλαβε για πρώτη φορά τη διακυβέρνηση της χώρας. Από αυτά επί δώδεκα χρόνια ήταν ο ίδιος Πρωθυπουργός. Τίποτα στην πολιτική και την κοινωνική ζωή δεν είναι όπως πριν! Η χώρα έχει πια οριστικά μπει στη χορεία των σύγχρονων δημοκρατιών. Με λαϊκή εντολή και χωρίς θεσμικούς κλυδωνισμούς η κυβέρνηση του ΠΑ.ΣΟ.Κ. ανταποκρίθηκε στην προσμονή των πολιτών να ευημερήσουν, να δημιουργήσουν, να ζήσουν με αξιοπρέπεια, χωρίς χωροφύλακες, χωρίς φόβο, χωρίς αδικίες, ελεύθερα.

Ο Ανδρέας Παπανδρέου όμως δεν ήταν μόνο μεγάλος πολιτικός.

Ήταν ένας πολύ σημαντικός πανεπιστημιακός δάσκαλος. Έχει διεθνώς αναγνωριστεί η συμβολή του στην ανάλυση του οικονομικού ανταγωνισμού αλλά και σε γενικότερα μεθοδολογικά ζητήματα στις οικονομικές επιστήμες. Το ΠΑ.ΣΟ.Κ. τιμώντας τη μνήμη του αποφάσισε μια σειρά από ενέργειες ακαδημαϊκού και εκπαιδευτικού χαρακτήρα. Έτσι πρότεινε τη μετονομασία του Πανεπιστημίου του Αιγαίου - που ιδρύθηκε επί Πρωθυπουργίας του σε Πανεπιστήμιο Αιγαίου - Ανδρέα Παπανδρέου. Παράλληλα θεσμοθέτησε βραβείο και υποτροφία Ανδρέα Παπανδρέου στις οικονομικές επιστήμες.

Ήταν κι ένας πρωτότυπος πολιτικός στοχαστής. Με τον Ανδρέα Παπανδρέου μας συνδέουν και οι αγώνες για την αναδιατύπωση των οραμάτων της Δημοκρατικής Αριστεράς στις σύγχρονες συνθήκες της παγκοσμιοποίησης της οικονομίας και των τεχνολογικών επαναστάσεων. Γιατί ήταν ο ιδεολόγος που αναζήτησε νέους δρόμους για το σοσιαλισμό,

δρόμους που ξέφευγαν από τα κυρίαρχα πρότυπα. Αυτή τη σημαντική συμβολή του, την αντικομφορμιστική, της αμφισβήτησης πρέπει να έχουμε πυξίδα για το μέλλον.

Η σχέση κέντρου περιφέρειας ήταν το θεωρητικό πλαίσιο που επηρέασε τη διαμόρφωση της πολιτικής σκέψης του Ανδρέα Παπανδρέου.

Οραματιζόταν ένα σοσιαλισμό ο οποίος εδράζεται περισσότερο στην κοινωνικοποίηση απ' ό,τι στην κρατική ιδιοκτησία και τον κρατικό έλεγχο. Ένα σοσιαλισμό που στηρίζεται στην περιφερειακή αποκέντρωση, στο δημοκρατικό προγραμματισμό.

Οι ιδέες του τον οδήγησαν να ιδρύσει το ΠΑ.ΣΟ.Κ. το πρώτο σύγχρονο, δημοκρατικά οργανωμένο, πολυσυλλεκτικό ελληνικό κόμμα.

Το ΠΑ.ΣΟ.Κ. από την πρώτη στιγμή της ίδρυσης του ήταν ένα κόμμα όπου συνυπήρχαν πολίτες από όλα τα κοινωνικά στρώματα που βρήκαν στις θέσεις του τους κοινούς στόχους μιας προγραμματικής πρότασης. Από τη γενιά της Αντίστασης, του Ανένδοτου, του 114, των Λαμπράκηδων, μέχρι τη γενιά του Πολυτεχνείου και της Μεταπολίτευσης.

Σήμερα έχουμε περάσει από την εποχή του διπολισμού στην εποχή της παγκοσμιοποίησης. Η σημερινή κυβέρνηση του ΠΑ.ΣΟ.Κ. έχει ν' αντιμετωπίσει μια πολύ διαφορετική πραγματικότητα σ' έναν κόσμο που μεταβάλλεται διαρκώς.

Ο νέος κύκλος της ελληνικής ιστορίας έχει στο επίκεντρό του τον εκσυγχρονισμό της χώρας. Η έγκαιρη προσαρμογή στις διεθνείς εξελίξεις εξυπηρετεί και εξυπηρετείται, με ό,τι δημιουργούμε στο εσωτερικό της χώρας. Η προσαρμογή και η συνοχή

είναι δύο στόχοι που αλληλοσυμπληρώνονται και αλληλοϋποστηρίζονται.

Με το τέλος του διπολισμού ανοίγονται νέες προοπτικές για την εφαρμογή μιας εξωστρεφούς πολυδιάστατης εξωτερικής πολιτικής. Μιας πολιτικής που βοηθά την Ελλάδα να έχει κύρος, να συμμετέχει στα κέντρα λήψης αποφάσεων και να επηρεάζει τις εξελίξεις. Μιας πολιτικής που έχει χαρακτηριστικά την εξωστρέφεια και την πρωτοβουλία και όχι την εσωστρέφεια και την αδράνεια.

Βασικός στόχος μας είναι η ισότιμη και ορατή πλέον ένταξη μας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση. Δηλαδή στον κεντρικό πυρήνα λήψης αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σε συνέντευξη του στο ραδιόφωνο της Κολωνίας την 21 Απριλίου του 1969 ο Ανδρέας Παπανδρέου είχε πει:

« Η γεωγραφική θέση της Ελλάδας και οι οικονομικές της δυνατότητες δεν της επιτρέπουν να αμυνθεί αποτελεσματικά της εδαφικής και εθνικής της ακεραιότητας στα πλαίσια μιας ουδέτερης εξωτερικής πολιτικής, ανάλογα ας πούμε , με την περίπτωση της Σουηδίας. Αυτή δυστυχώς είναι η μοίρα της Ελλάδας.

Εάν η Ευρώπη ήταν ενωμένη, θα άνοιγε για τη μικρή αλλά σημαντική χώρα μας μια δυνατότητα που βαθιά θα την επιθυμούσαμε. Να είμαστε μια σύγχρονη, σεβαστή, ισότιμη χώρα στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής κοινότητας των εθνών».

Σήμερα 29 χρόνια μετά έχουμε φτάσει πολύ κοντά στην επίτευξη αυτού του στόχου. Να είμαστε μια σύγχρονη, σεβαστή, ισότιμη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η προσπάθεια μας να ισχυροποιήσουμε την Ελλάδα στο νέο διεθνές και περισσότερο ανταγωνιστικό

περιβάλλον συνεχίζει το όραμα της 3^{ης} του Σεπτεμβρίου, κάνοντας πράξη το αίτημα για εθνική ανεξαρτησία, για λαϊκή κυριαρχία και κοινωνική απελευθέρωση.

Θα διαστρέψαμε και θα ακυρώναμε το δίδαγμα του Ανδρέα Παπανδρέου αν μετά από τριάντα χρόνια αγώνες, αγώνες ενάντια στο δογματισμό και σε κάθε λογής ορθοδοξίες, σε αντιπαράθεση με κατεστημένα συμφέροντα και παραδοσιακές πολιτικές δυνάμεις σε διαμάχη με τη μετριότητα και τον εφησυχασμό συνθηκολογούσαμε σήμερα. Συνθηκολογούσαμε περνώντας από την εποχή της δημιουργίας στην εποχή της ιστοριογραφίας, από την εποχή της κοινωνικής αλλαγής στην εποχή της κοινωνικής συμμόρφωσης . Είναι παρά πολλά τα όσα πετύχαμε για να σταματήσουμε και να επαναπαυθούμε. Το έργο που άρχισε ο Ανδρέας Παπανδρέου δεν αποδέχεται εφησυχασμούς. Απαιτεί να είμαστε πρωταγωνιστές ανανέωσης και εκσυγχρονισμού.

Τα τελευταία τριάντα χρόνια παλέψαμε και δημιουργήσαμε με τον Ανδρέα Παπανδρέου ανάμεσά μας. Τα ιδανικά που αυτός υπηρέτησε, τα ιδανικά της μεγάλης δημοκρατικής και σοσιαλιστικής παράταξης, η ελευθερία, η κοινωνική αλληλεγγύη, η ισότητα, είναι επίκαιρα όσο ποτέ. Και τα επόμενα χρόνια θα αγωνιστούμε στην ίδια κατεύθυνση. Θα συνεχίζουμε να τα υλοποιούμε στις νέες συνθήκες. Ο Ανδρέας Παπανδρέου, είναι στο πλευρό μας! Στο πλευρό μας για μια ισχυρή Ελλάδα, για μια κοινωνικά δίκαιη Ελλάδα, για μια ευημερούσα Ελλάδα. Ενωμένη - δυνατή - περήφανη - ανεξάρτητη όπως την οραματίστηκε.